

JAK MLUVIT S DĚTMI O ONLINE BEZPEČÍ

Metodické náměty na výukové aktivity

10 běžných dovedností, které by měli zvládnout žáci, aby zajistili své vlastní bezpečí v online prostředí

K jednomu z nejrozšířenějších mýtů spojených s používáním informačních a komunikačních technologií patří mýtus o tom, že děti toho s technologiemi umí více, než jejich rodiče či učitelé. Tvrzení vychází především z toho, že děti tráví v online prostředí velké množství času. Zároveň je třeba upozornit na to, že tento čas tráví tím, co je baví, ať už jde o herní obsah, filmy, seriály či hudbu nebo sledování oblíbených influencerů. To automaticky neznamená, že se zde s jistotou něco speciálního naučí (a že dokáží technologie využívat funkčně). Velkou neznámou jsou pak dovednosti (skills) spojené s bezpečným používáním internetových služeb. **Jakými dovednostmi by tedy žáci při práci s internetem měli disponovat?**

1. Nastavit veřejný či soukromý profil na sociální síti

Základní dovedností, kterou by měl zvládnout každý žák využívající internet a především sociální média, je nastavení svého profilu v prostředí sociální sítě či komunikační platformy (TikTok, Instagram, SnapChat, Messenger, WhatsApp, YouTube, ale také např. herní portály apod.). Žáci by si měli uvědomit, jaký je rozdíl mezi soukromým a veřejným profilem (a kdo všechno má k informacím z profilů přístup), stejně jako naučit se odlišovat obsah, který je určený pro všechny (a může být tedy veřejný), od obsahu, který je pouze pro přátele.

2. Nastavit silné heslo a umět jej změnit

Může to znít jako banalita, ale heslo v kombinaci s dvoufázovým ověřením účtu (dále v textu) představuje základní překážku, kterou musí případný útočník při snaze dostat se na náš účet překonat. **Mnoho žáků sílu hesla podceňuje** a kombinuje své jméno/přezdívkou s číslicemi, které vychází např. z jejich věku, roku narození apod. Žákům je potřeba připomenout důležitost silného hesla, ideálně složitější fráze, případně je naučit pracovat

s pokročilými správci hesel. Pozor, kromě vytvoření hesla by měli žáci zvládnout také jeho změnu či přímo zresetování hesla provozovatelem dané služby.

3. Nastavit dvoufázové ověření přihlášení k účtu

Dvoufázové ověřování účtu je vlastně druhý zámek, který musí pachatel, kteří se snaží proniknout na náš účet, překonat. V praxi znamená, že přihlášení k účtu musíme kromě hesla potvrdit také něčím dalším, např. potvrzení v aplikaci, SMS kódem apod. Ideální dvoufázové ověření by mělo být spojeno především s mobilním telefonem, který mají žáci neustále u sebe a který jim garantuje, že i když jejich heslo unikne, útočník se do jejich účtu přesto nedostane. **Každý žák využívající internet by měl umět u svých účtů nastavit dvoufázové ověření** a také jej aktivně využívat, zásadně pak zvýší bezpečnost svého účtu v online prostředí.

4. Označit a blokovat závadný obsah a toxické uživatele

Pokud žáci využívají sociální sítě, pravděpodobně dříve či později narazí na závadný obsah či toxické uživatele, kteří jim mohou znepříjemňovat život. Proto by k jejich dovednostem mělo patřit také **nahlašování a blokování závadného obsahu** a také nahlašování a blokování toxických uživatelů, kteří nám znepříjemňují náš život např. urážkami, nadáváním, kyberšikanou, případně se nás snaží zaplavit pornografií či nás podvést. Drtivá většina sociálních sítí a komunikačních nástrojů současnosti je vybavena intuitivními blokačními mechanismy.

5. Vyhledávat běžné informace a ověřovat si je

Většina žáků dokáže zcela jistě informace na internetu vyhledávat. Je však otázkou, zda také zvládnou odlišit, které ze zdrojů informací jsou důvěryhodné a relevantní a které ne. Žákům je třeba vysvětlit, že ne každý výsledek vyhledávání je automaticky pravdivý, proto by měli zvládnout alespoň základy [fact-checkingu](#) či [debunkingu](#). V případě podezřelých zpráv pak mohou využít třeba servery <https://www.hoax.cz/cze/>, <https://manipulatori.cz/>, www.fakticke.info apod.

6. Reverzně vyhledávat fotografie

K velmi důležitým dovednostem nutným k přežití v informačním světě patří zcela jistě **reverzní vyhledávání fotografií** (či jiných grafických předloh). Jinými slovy – žáci by měli umět vyhledat výskyt konkrétní fotografie (či jiného obrázku) v prostředí internetu. Tato dovednost jim umožňuje např. rozpoznat pravdivou a nepravdivou informaci, ověřit si původní zdroj, zjistit, kdy byla daná fotografie umístěna na internet apod. Pokud budou žáci disponovat touto dovedností, nebude snadné s nimi manipulovat, podvést je apod. <https://youtu.be/7D3Y0Qnu3Ns>

7. Pořídít screen obrazovky

Jednou z klíčových dovedností, kterou by měli být žáci vybaveni, patří vytvoření screenu (printscreenu) obrazovky počítače, tabletu či mobilního telefonu. Nejjednodušší cestou je využít tlačítka Print Screen, které je běžnou součástí klávesnic, v OS Windows pak stačí stisknout kombinaci Win+Shift+S, označit příslušnou část obrazovky a pořídít její výřez (výstřižek). V případě mobilních telefonů se pak používají různé kombinace tlačítek (nejčastěji tlačítko pro

vypnutí/zapnutí + snížení hlasitosti). Z hlediska bezpečnosti je klíčové tuto dovednost ovládat, protože nám umožňuje pořizovat důkazní materiály – záznamy chatu, profilu, fotografií apod.

8. Zjistit informaci o konkrétní IP adrese či doméně

Samozřejmou dovedností, kterými by měli žáci v online prostředí disponovat, je naučit se zjistit informace o konkrétní IP adrese či doméně. To jim pomůže např. odhalit, s kým na internetu komunikují, kdo jim posílá zprávy, případně kdo vlastní doménu, kterou používají a na které např. nakupují. Na internetu nalezneme mnoho služeb, které žákům s odhalením detailů pomohou. Informace o českých doménách najdeme např. na webu <https://www.nic.cz>.

9. Používat antivirový program

Antivirové programy jsou základním ochranným štítem, který naše zařízení brání před nejrůznějšími typy online útoků. Základní antivirová ochrana je již běžnou součástí operačních systémů, nicméně toto nemusí platit např. pro mobilní telefony či tablety. Žáci by měli minimálně umět spustit antivirový test a zkontrolovat soubory na disku. S tím samozřejmě souvisí elementární znalosti spojené s otvíráním neznámých souborů, které mohou být infikovány malwarem.

10. Vyhledat pomoc v případě krize

K nezbytné dovednosti, kterou by měli být vybaveni všichni nezletilí uživatelé internetu, patří najít odvahu a vyhledat pomoc v případě krize. Na mnoho situací, které s mohou dětem v online prostředí přihodit, totiž nejsou připraveny a nezvládnou je vyřešit bez pomoci jiné osoby – učitele, rodiče nebo minimálně kamaráda. Pomoci samozřejmě mohou i různé druhy organizací typu Linka bezpečí či E-Bezpečí – je však otázkou, zda je děti znají a zda by zvládly svěřit se se svým problémem.

Nepředpokládejme tedy automaticky, že děti jsou automaticky vybaveny vyšší úrovní digitální či mediální gramotnosti než jejich rodiče čistě proto, že se v online světě dnes a denně pohybují. Ověřte u svých dětí/žáků, zda minimálně těchto 10 základních dovedností skutečně ovládají.

*Pro E-Bezpečí a Nadaci O2, Kamil Kopecký, Univerzita Palackého v Olomouci.
Aktualizace 30. 12. 2023.*

Stránka 4 z 4